Список використаних джерел

1. Пазинич Т. Щодо проблем розслідування злочинів, які вчинюються на ґрунті расизму та ксенофобії, і шляхів їх подолання // Visegrad journal on human rights. 2016. № 2. С. 125-129.

2. Особенности рассмотрения уголовных дел о преступлениях на почве ненависти: уголовно-правовые, криминалистические и психолого-правовые аспекты. Учебно-методическое пособие. – СПб. 2011. 124 с.

Алімов Олександр Юрійович,
судовий експерт відділу досліджень у сфері інформаційних технологій Дніпропетровського науково-дослідного експертного-криміналістичного центру МВС України

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства об'єктивно склалася ситуація, коли комп'ютерне обладнання використовують у процесі своєї діяльності майже всі: органи державної влади, організації, установи, навчальні заклади, підприємства різних форм власності, приватні підприємці, фізичні особи. Одним із головних елементів у процесі успішної співпраці людини і комп'ютера є програмне забезпечення, яке дозволяє оперативно обробляти інформацію та здійснювати обмін нею.

Однак, далеко не кожен з нас у процесі своєї роботи замислюється над тим, що в даний момент він може порушувати чиїсь права, якщо використовує неліцензійні копії програмних продуктів. І тим самим він стає недобросовісним користувачем, «піратом», бо порушує не тільки права авторів цих програмних продуктів, а й чинне законодавство, що може потягнути за собою відповідальність у порядку, ним передбаченому.

Серед об'єктів інтелектуальної власності комп'ютерні програми (або, як їх ще називають – програмне забезпечення) є одним з найбільш вразливих об'єктів щодо порушення прав на них. Специфіка посягання на комп'ютерні програми обумовлюється їх «нематеріальністю» та колосальним дисбалансом між витратами ресурсів (часових, людських, інтелектуальних, фінансових) на створення комп'ютерних програм і витратами на їх копіювання, незаконне тиражування і розповсюдження. Правопорушення мають високу латентність, а прибутковість цього виду незаконного бізнесу зрівняна з такими найбільшими рентабельними злочинними промислами, як продаж наркотичних засобів або фальсифікованих горілчаних виробів. Ускладнюється ситуація ще й неоднозначним відношенням суспільства до

об’єктів інтелектуальної власності взагалі, і до програмного забезпечення зокрема.

Доки можна буде програмний продукт, у створення якого вкладено колосальний труд, придбати за пару доларів біля кожної станції метро, стимулу до створення таких продуктів у розробників не буде. Доки не буде налагоджено дієвої системи боротьби з нелегальним розповсюдженням і використанням комп’ютерних програм, доки розробники не отримають реальних гарантів захисту в Україні своїх прав інтелектуальної власності, наші розробники будуть продовжувати займатися офшорним програмуванням, виїздити за межі країни та своїми знаннями і плідною працею вносити вклад у розвиток економіки інших країни.

Автору комп’ютерної програми належить певний комплекс немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на таку програму. До немайнових прав належить право на визнання людини автором програми; право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об’єкта права інтелектуальної власності; право вимагати зазначення свого імені у зв’язку з використанням програми, якщо це практично можливо; право забороняти зазначення свого імені у зв’язку з використанням програми; право обирати псевдонім у зв’язку з використанням програми та право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні програми чи будь-якому іншому посяганню на програму, що може зашкодити честі та репутації автора.

Загалом виділяють дві основні форми захисту авторських прав:

1. Юрисдикційну, тобто забезпечену за допомогою відповідних державних органів та інституцій. Юрисдикційна форма може здійснюватись в загальному (судовому) порядку, чи в спеціальному (адміністративному) порядку.

В свою чергу, судовий захист може здійснюватись в господарських судах та судах загальної юрисдикції в сферах цивільно-судового, кримінально-судового та адміністративно-судового провадження.

Адміністративний порядок захисту прав поділяється на захист прав в спеціально уповноважених державних органах, захист в органах антимонопольного регулювання та захист в державних митних органах.

2. Неюрисдикційну, тобто форму захисту, яка передбачає дії юридичних та фізичних осіб із захисту своїх авторських прав, не пов’язану зі зверненнями до державних чи інших компетентних органів, що здійснюються такими особами самостійно. До цих дій належать надсилання попереджувальних листів до порушників з вимогою, зокрема, припинити порушення авторських прав на комп’ютерні програми, пропаганда дотримання авторських прав, інформування широкого кола осіб про свої авторські права та інші подібні дії. Фактично мова йде про самозахист свого цивільного права від порушень і протиправних посягань шляхом застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не

суперечать моральним засадам суспільства. Способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушено, характеру дій, якими воно порушено, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням, і можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства.

Однією з основних форм неюрисдикційного захисту прав, що використовується суб'єктами господарювання, є заходи досудового врегулювання господарського спору, зокрема, пред'явлення претензії [1].

Проте, на жаль, жодна з форм захисту авторських прав на комп'ютерні програми на цей час не є досконалою, але останнім часом законодавчим органом країни робляться непоодинокі поступові кроки до покращення форм та способів захисту об'єктів інтелектуальної власності, зокрема об'єктів авторського права.

Так, з метою наближення митного законодавства України у сфері захисту інтелектуальної власності до стандартів та практики ЄС на другій сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання прийняті важливі зміни до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України [2]. Також, з метою забезпечення виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо охорони прав на компонування (топографії) інтегральних мікросхем із правом Європейського Союзу Верховної Ради України дев'ятого скликання внесені зміни до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення охорони прав на компонування напівпровідникових виробів [3].

Особа, права якої порушено, здійснює право на захист на свій власний розсуд. Вона може обирати форми захисту або зовсім відмовитись від захисту, проте нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене. Звичайно, більш поширеною і дієвою є саме юрисдикційна форма захисту правовласниками своїх авторських прав – направлення до судових інстанцій в порядку, встановленому законодавством, позовів, звернення до правоохоронних органів щодо притягнення порушників до відповідальності, здійснення запобіжних заходів на митниці тощо.

За останній час Україна здійснила буквально прорив у напрямку захисту авторських прав на комп'ютерні програми. Законодавство приводиться до світових стандартів, побудовані дієві механізми захисту прав. Проте, на створену систему усе ще тисне вантаж минулого, який закріпив у свідомості людей стійку впевненість у тім, що комп'ютерні програми є споконвічною суспільною власністю. Наслідком цього є знецінення результатів інтелектуальної власності. Не хотілося б, щоб у нашій країні зберігся цей правовий нігілізм, неповага до чужої праці, що може призвести до знищення стимулів до інтелектуальної праці взагалі. Для розвитку індустрії програмного забезпечення перш за все необхідно саме навчитись поважати результати інтелектуальної праці іншої особи.

На мій погляд, удосконалити процедуру захисту прав на об’єкти інтелектуальної власності можливо щляхом створення системи органів, типу антикорупційних органів (НАБУ – САП – Антикорупційний суд), з метою запобігання порушенню прав та їх відновлення.

Реформа сфері інтелектуальної власності в Україні – надзвичайно важливий для розвитку економіки країни та кропіткий процес. Залучення міжнародних інвестицій є не можливим без гарантій прав інтелектуальної власності інвесторів, чіткого регулювання процесів втілення інновацій, транскордонної торгівлі, визначення необхідних умов для успішного завершення законодавчої, інституційної да судової реформ у сфері інтелектуальної власності для створення, охорони, управління, комерціалізації інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Право інтелектуальної власності : Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / [О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.]; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: ВД «Ін Юре», 2007. – 696 с.

2. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1230&skl=10.

3. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1062&skl=10.

Амеліна Анна Сергіївна,
професор кафедри фінансових розслідувань Університету державної фіскальної служби України

СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОДАТКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Особливістю розслідування податкових злочинів є те, що значна частина з них може бути дослідженою і доказаною лише з використанням спеціальних знань. Окреме значення має використання знань в галузі судової бухгалтерії, завдяки використанню яких і вдається доказати обставини, що підлягають обов’язковому доказуванню.

Вчені розрізняють та виділяють форми застосування спеціальних знань. Так, М. І. Скригонюк визначає, що спеціальні знання в кримінально-процесуальній діяльності застосовуються у двох формах. Перша форма передбачає використання слідчим знань спеціалістів у процесі провадження окремих слідчих (розшукових) дій при пошуку і фіксації доказів. Друга форма реалізується слідчим в іншому процесуальному значенні - шляхом